

**ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК:
забезпечення пацієнтів
лікарськими препаратами, що містять
наркотичні засоби, психотропні речовини
та прекурсори**

*Під загальною редакцією:
О.В. Коваль, Н.О. Дацюк*

Видання друге

Київ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
КИМ
2019

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

Андрішин Людмила-Оксана Іванівна, головний позаштатний спеціаліст з паліативної допомоги Департаменту охорони здоров'я Івано-Франківської обласної Державної адміністрації, завідувачка виїзним консультативним відділенням Обласного Клінічного Центру паліативної допомоги.

Брацюнь Олександра Петрівна, асистент кафедри паліативної та хоспісної допомоги Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Шупика.

Дацюк Наталія Олегівна, асистент кафедри організації та економіки фармації НМУ імені О. О. Богомольця.

Джумаєв Андрій Вікторович, головний інспектор Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України, підполковник поліції.

Коваль Олена Володимирівна, юрист, правозахисник, консультант МФ “Відродження”.

Коношевич Людмила Володимирівна, експертка ГО “Аналітичний центр громадського здоров'я”.

Мельничук Василь Миколайович, заступник начальника управління Департаменту протидії наркозлочинності Національної поліції України, підполковник поліції.

Стасюк Ігор Євгенович, заступник директора Департаменту – начальник відділу ліцензування діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками.

Толкачова Яніна Антонівна, експертка ГО “Аналітичний центр громадського здоров'я”.

Шаповал-Дейнега Ксенія Юріївна, менеджер Програмної Ініціативи “Громадське здоров'я” МФ “Відродження”.

П-69

Практичний poradник: забезпечення пацієнтів лікарськими препаратами, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини та прекуртори. Вид. 2-е. – К.: “KIM”, 2019. – 44 с.

ISBN 979-0-707520-07-9

Практичний poradник містить відповіді на запитання, що найчастіше виникають у практикуючих лікарів у роботі з важкохворими пацієнтами, або пацієнтами, які потребують знеболення сильнодіючими знеболювальними засобами. Poradник розроблений групою експертів, які мають безпосередній практичний досвід у роботі з важкохворими пацієнтами та стане корисним для управлінців в сфері охорони здоров'я, лікарям загальної практики-сімейної медицини, терапевтам, педіатрам, та іншим лікарям – спеціалістам.

УДК 614.2:615.2](076)

ЗМІСТ

Рецептурне забезпечення препаратами	4
Практичні питання щодо використання рецептів	15
Забезпечення препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в закладах охорони здоров'я	23
Практичні питання щодо забезпечення препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів	33

РЕЦЕПТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕПАРАТАМИ

Найпростішим та найдоступнішим з точки зору організації роботи є метод забезпечення пацієнтів лікарськими засобами за рецептами через аптечні заклади.

Рецепти на лікарські засоби і вироби медичного призначення виписуються лікарями закладів охорони здоров'я незалежно від форм власності та підпорядкування згідно з видами медичної практики, на які було видано ліцензію МОЗ України, та відповідно до лікарських посад. **Отже, як тільки у закладі охорони здоров'я одержали ліцензію МОЗ України на медичну практику та призначили працівників згідно з штатним розписом, працівники, які перебувають на посадах лікарів, зобов'язані за медичними показаннями виписувати рецепти.**

Ліцензія на здійснення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, для виписування будь-яких лікарських засобів не потрібна (*Правила виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення затверджені наказом МОЗ України від 19.07.2005 № 360 «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків», Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 липня 2005 р. за № 782/11062 (зі змінами), електронне посилання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-05>. Далі – Правила).*

Рецепт – це медичний документ у вигляді (формі) припису до аптеки, аптечного пункту, виписаний фахівцем який має на це право, на рецептурному бланку, на підставі якого здійснюється виготовлення та/або відпуск лікарських засобів з аптек та аптечних пунктів за встановленими правилами (*Постанова КМУ від 30 листопада 2016 р. № 929 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» (зі змінами), електронне посилання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF>).*

Рецепти обов'язково виписуються на:

- всі рецептурні лікарські засоби;
- безрецептурні лікарські засоби у разі відпуску їх безоплатно чи на пільгових умовах;

- лікарські засоби, які виготовляються в умовах аптеки для конкретного пацієнта (*п.4 розділу I Правил*).

Рецепти виписуються хворому за наявності відповідних медичних показань з обов’язковим записом про призначення лікарських засобів чи виробів медичного призначення в медичній документації (історія хвороби, медична карта амбулаторного чи стаціонарного хворого).

На сьогодні в Україні передбачено використання двох видів бланків рецептів – ф-1 і ф-3:

- рецепти на лікарські засоби, крім наркотичних (психотропних) лікарських засобів, і вироби медичного призначення виписуються на рецептурних бланках форми № 1 (ф-1)
- рецепти на наркотичні (психотропні) лікарські засоби в чистому вигляді або в суміші з індиферентними речовинами виписуються на спеціальних рецептурних бланках форми № 3 (ф-3)
- рецепти на лікарські засоби, що відпускаються на пільгових умовах, з доплатою чи безоплатно, крім наркотичних (психотропних) лікарських засобів, виписуються на рецептурному бланку форми № 1 (ф-1).
- у разі виписування безоплатно, з доплатою чи на пільгових умовах наркотичних (психотропних) лікарських засобів поряд з виписуванням Рецепта на бланку ф-3 виписується додатково Рецепт на бланку ф-1.
- рецептурні комбіновані лікарські засоби, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини чи прекурсори в кількості, що не перевищує їх гранично допустиму норму (додаток 5 Правил), виписуються медичними працівниками на рецептурних бланках ф-1.
- рецепти ф-1 та ф-3 можуть також виписуватись у формі електронного документа - електронного рецепта.

Рецепти на лікарські засоби, в тому числі на наркотичні (психотропні), виписуються лікарями суб’єктів господарювання (незалежно від форми власності на підпорядкування), які провадять господарську діяльність з медичної практики, згідно із лікарськими спеціальностями, за якими провадиться медична практика відповідно до отриманої ліцензії, та відповідно до лікарських посад (*лікарі усіх спеціальностей*).

Рецепти на лікарські засоби, які підлягають **реімбурсації**, виписуються в електронній формі через електронну систему охорони здоров’я. Виписати рецепт на лікарський засіб, який підлягає реімбурсації,

має право лікар, якого пацієнт (його законний представник) обрав за декларацією про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу (далі – лікар, який надає ПМД), у встановленому законодавством порядку.

Рецепти на лікарські засоби, вироби медичного призначення, які відпускаються на **пільгових умовах, безоплатно чи з доплатою** дозволяється виписувати медичним працівникам суб'єктів господарювання, які провадять медичну практику, за узгодженням зі структурними підрозділами охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій.

Наказом суб'єкта господарювання призначається особа, яка забезпечує зберігання, облік, видачу рецептурних бланків, та/або визначається процедура уповноваження працівників на виписування електронних рецептів в інформаційній (інформаційно-телекомунікаційній) системі.

Заклади охорони здоров'я та фізичні особи – підприємці, що провадять господарську діяльність з медичної практики, отримують рецептурні бланки № 1 через структурні підрозділи з питань охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій або вирішують питання їх придбання самостійно (в тому числі шляхом запровадження електронного рецепта) (*Інструкція про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків, затверджена наказом МОЗ України від 19.07.2005 № 360 «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків», Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 липня 2005 р. за № 782/11062 (зі змінами), електронне поширення <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0784-05#n4>. Далі – Інструкція).*

Рецептурні бланки ф-1 повинні зберігатися відповідальною особою у шафах.

Зразок рецептурного бланка № 1 (ф-1)

Прізвище, ім'я та по батькові і вік хворого _____
Назва та кількість виписаних лікарських засобів _____

рецепта № _____ " _____ 20__ р.
(дата виписки рецепта)
лінія відриву

ФОРМА
рецептурного бланка № 1 (ф-1) для виписування лікарських засобів і виробів медичного призначення, що відпускаються за повну вартість, безоплатно, або з доплатою

Найменування закладу охорони здоров'я або прізвище, ім'я, по батькові ФОП _____

Місцезнаходження закладу охорони здоров'я або ФОП* _____

Код за ЄДРПОУ / Реєстраційний номер облікової картки платника податків** _____

Реквізити ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики або рішення органу ліцензування про видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики

РЕЦЕПТ

(дорослий, дитячий – потрібне підкреслити)

Медична документація ф-1
" _____ 20__ р.
(дата виписки рецепта)

За повну вартість

Безоплатно

З доплатою

джерело фінансування _____

джерело фінансування _____

Прізвище, ім'я та по батькові і вік хворого _____

Номер карти амбулаторного чи стаціонарного хворого _____

Прізвище та ініціали лікаря _____

I Rp:

I

I

I Rp:

I

I

Додаткова інформація _____

Підпис та особиста печатка лікаря

Рецепт дійсний протягом 1 місяця

(друкується на зворотному боці рецептурного бланка)

Додаткова інформація _____

Підпис та особиста печатка лікаря _____

Рецепт дійсний протягом 1 місяця

(друкується на зворотному боці рецептурного бланка)

Штамп аптеки _____

№ лікарської форми _____

індивідуального виготовлення _____

Перевірив _____

Відпустив _____

Прийняв _____ Виготовив _____

Примітка. Номер бланка зазначається друкарським способом.

* Місце проживання (місце провадження діяльності) ФОП.

** Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті, зазначаються серія (за наявності) та номер паспорта.

Спеціальні рецептурні бланки № 3 (ф-3) суб'єкти господарювання можуть отримати через аптечні склади (бази), аптеки або структурні підрозділи з питань охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій (*п.1 Інструкції*).

Лікарі отримують рецептурні бланки ф-3 у відповідальній особи, яка призначається наказом керівника суб'єкту господарювання, та відповідає за зберігання, облік та видачу рецептурних бланків.

Рецептурні бланки ф-3 повинні зберігатися відповідальною особою у замкнених шухлядах або сейфах (*п.2 Інструкції*).

Зразок рецептурного бланку № 3 (ф-3)

Спеціальні рецептурні бланки № 3 (ф-3), виготовляються на папері рожевого кольору, розміром 75х120 мм та мають наскрізну нумерацію.

ФОРМА

спеціального рецептурного бланка № 3 (ф-3) для виписування наркотичних та психотропних лікарських засобів

Найменування закладу охорони здоров'я або прізвище, ім'я, по батькові ФОП _____

Місцезнаходження закладу охорони здоров'я або ФОП* _____

Код за ЄДРПОУ / Реєстраційний номер облікової картки платника податків** _____

Реквізити ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики або рішення органу ліцензування про видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики _____

Медична документація ф-3

РЕЦЕПТ

Серія ____ № _____ " ____ " _____ 20__ року

Прізвище, ініціали та вік хворого _____

Номер карти амбулаторного чи стаціонарного хворого _____

Прізвище та ініціали лікаря _____

! Rp:

!

!

Місце для позначки _____

Підпис лікаря

Особиста печатка лікаря

Рецепт дійсний протягом 10 днів

Рецепт залишається в аптеці

Примітка. Серія та номер бланка зазначаються друкарським способом.

* Місце проживання (місце провадження діяльності) ФОП.

** Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті, зазначаються серія (за наявності) та номер паспорта.

У суб'єкта господарювання запас рецептурних бланків ф-1 та спеціальних рецептурних бланків форми № 3 на поточні потреби повинен бути не менше ніж одномісячна потреби в них.

Рецепти заповнюються чітко і розбірливо чорнилом, кульковою ручкою або комп'ютерним набором з обов'язковим заповненням належної інформації, передбаченої відповідною формою бланка Рецепта. Виправлення в Рецепті не дозволяються. Забороняється нанесення на рецептурний бланк інформації (в тому числі рекламної), крім визначеної у Правилах.

Рецепт засвідчується підписом та особистою печаткою лікаря.

На Рецептах зазначається міжнародна непатентована назва лікарського засобу. Торговельна назва зазначається, якщо лікарський засіб не має міжнародної непатентованої назви, належить до лікарських засобів біологічного походження або подібних біологічних лікарських засобів (біосимілярів).

На спеціальних рецептурних бланках форми № 3 дозволяється виписувати одне найменування лікарського засобу.

На рецептурних бланках форми № 1 (ф-1) одне найменування лікарського засобу виписується у разі призначення:

- пільговим категоріям населення;
- лікарських засобів, вартість яких підлягає державному відшкодуванню.

В інших випадках, на рецептурних бланках форми № 1 (ф-1) дозволяється виписувати не більше трьох найменувань лікарських засобів.

В частині звернення лікаря до фармацевтичного працівника у Рецепті зазначаються латинською, або англійською, або українською мовою назва лікарського засобу (міжнародна непатентована назва або торговельна назва у випадках, передбачених Правилами), назва формоутворюючих та коригуючих речовин, склад лікарського засобу, лікарська форма, звернення лікаря до фармацевтичного працівника про виготовлення та/або видачу лікарського засобу.

Скорочення зазначаються тільки латинською мовою. Використання латинських скорочень дозволяється тільки відповідно до прийнятих у медичній та фармацевтичній практиці (*додаток 6 до Правил*). Забороняється скорочення близьких за найменуванням інгредієнтів, що може призвести до плутанини стосовно того, який лікарський засіб виписано.

Державною мовою або мовою міжнаціонального спілкування пишеться спосіб застосування ліків із зазначенням дози, частоти, часу та умов прийому. Забороняється обмежуватися загальними вказівками типу «Зовнішнє», «Відомо» тощо;

Позначки «Хронічно хворому», «За спеціальним призначенням» зазначаються у частині звернення лікаря до фармацевтичного працівника у Рецептті ф-1 або у графі «Місце позначки» на рецептурному бланку ф-3 і на паперових рецептурних бланках додатково засвідчуються підписом та печаткою лікаря.

Рецепти ф-1 та ф-3 можуть також виписуватись у формі електронного документа – електронного рецепта. Електронний рецепт створюється, зберігається та передається через інформаційну (інформаційно-телекомунікаційну) систему, доступ до якої надається уповноваженим особам суб'єкта господарювання.

Електронний рецепт виписується згідно з Правилами уповноваженою на те в інформаційній (інформаційно-телекомунікаційній) системі суб'єкта господарювання особою шляхом накладення кваліфікованого електронного підпису медичного працівника відповідно до законодавства про електронний документообіг та електронні довірчі послуги.

В окремих випадках (коли пацієнт не може самостійно відвідувати лікаря та аптечний заклад) передбачена можливість видачі рецепта особі, яка здійснює догляд (членові сім'ї, опікунові або піклувальникові). У такому разі особа, яка здійснює догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник), подає заяву на ім'я керівника лікувально-профілактичного закладу.

Керівник закладу робить позначку про погодження, заява додається до медичної карти амбулаторного хворого.

Особі, яка здійснює догляд, видається наступний інформаційний лист.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

для хворого або особи, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням

(назва препарату наркотичного засобу, психотропної речовини і прекурсору)

Будь ласка, уважно ознайомтеся з інформацією, яка міститься у цьому інформаційному листі, і не соромтеся задавати медичному працівнику закладу охорони здоров'я будь-які запитання, які у Вас виникають.

Вам (особі, за якою Ви здійснюєте догляд) призначені препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів для виконання призначень лікаря (самостійного використання або за допомогою інших осіб).

Зазначені лікарські засоби можливо отримати або за рецептом у фармацевтичному (аптечному) закладі, або безпосередньо у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я.

Зробіть копію підписаної головним лікарем Заяви про отримання наркотичних засобів, психотропних речовин та/або прекурсорів і виконання призначень лікаря та завірте її печаткою закладу охорони здоров'я.

Обов'язково майте при собі цю копію під час доставки препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я для підтвердження законних підстав отримання Вами препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

І. Правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Для запобігання порушенням правил обігу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів необхідно:

- зберігати їх у недоступному для дітей та сторонніх осіб місці;
- дотримуватися вимог медичного призначення та не допускати їхнього нецільового використання;
- після виконання кожного призначення (у тому числі в стаціонарі чи вдома) робити відповідний запис у Листку призначень препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів хворим, які отримують лікування в стаціонарних або амбулаторних умовах, і виконання цих призначень;
- у разі виникнення невикористаних залишків препарату наркотичного засобу, психотропної речовини і прекурсору, що були отримані у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, члену сім'ї, опікуну або піклувальнику необхідно повернути їх лікарю (фельдшеру), який здійснював призначення, або відповідальній особі, яка доставляла їх хворому;

- у разі виникнення невикористаних залишків препаратів наркотичного засобу, психотропної речовини або прекурсору, що були отримані за рецептом у фармацевтичних (аптечних) закладах охорони здоров'я, члену сім'ї, опікуну або піклувальнику необхідно самостійно забезпечити їх знищення.

Категорично забороняється продавати, міняти, передавати, дарувати стороннім особам препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

II. Техніка проведення підшкірних ін'єкцій

Для проведення підшкірної ін'єкції потрібно знати таке:

- ін'єкції виконують у ділянках зовнішньої поверхні плеча, підлопаткового простору, передньо-зовнішньої поверхні стегна, бокової поверхні черевної стінки;
- не можна виконувати ін'єкції в місцях набряків або ущільнень, які залишилися від попередніх ін'єкцій;
- максимальний об'єм уведеного лікарського засобу не повинен перевищувати 10 мл;
- перед виконанням ін'єкції шкіру протирають ватним тампоном, змоченим спиртом;
- I (великим) та II (вказівним) пальцями лівої руки збирають шкіру в зморшку трикутної форми; швидким рухом вводять голку в основу цієї зморшки під кутом 30°; глибина введення голки має бути не меншою 1,5-2 мм; треба слідкувати, щоб голка була введена не повністю і над шкірою лишалася частина голки довжиною не менше 0,5 см. Після проколювання шкіри, натискаючи на поршень, вводять лікарський засіб;
- голку зі шприцом швидко виймають, місце ін'єкції знову протирають спиртом та притискають ватним тампоном.

III. Техніка проведення внутрішньом'язових ін'єкцій

Для проведення внутрішньом'язових ін'єкцій потрібно знати таке:

- ін'єкції виконуються у ділянках правої і лівої сідниць та стегон; місця ін'єкцій на симетричних ділянках потрібно чергувати кожний раз;
- максимальний об'єм уведеного лікарського засобу не повинен перевищувати 10 мл;

- м'язи хворого мають бути розслабленими;
- перед виконанням ін'єкції шкіру протирають ватним тампоном, змоченим спиртом;
- шприц беруть у праву руку таким чином, щоб III (середній) та IV (безіменний) пальці фіксували циліндр, II (вказівний) палець тримає поршень, а V (мізинець) підтримує муфту голки.

IV. Техніка проведення ін'єкцій в сідниці

Під час проведення ін'єкції у зовнішній верхній квадрант сідниці лівою рукою трохи розтягують шкіру, різким рухом вколюють голку перпендикулярно шкірі на глибину $\frac{2}{3}$ довжини голки та, натискаючи на поршень, вводять лікарський засіб. Після закінчення введення лікарського засобу голку швидко виймають, місце ін'єкції знову протирають спиртом та притискають ватним тампоном.

V. Техніка проведення ін'єкцій в стегно

Під час проведення ін'єкції у зовнішню або внутрішню частину верхньої або середньої третини стегна шкіру та підшкірну основу захоплюють у велику зморшку. Голка має бути спрямована дещо наверх, для цього шприц тримають як ручку при письмі, щоб голка не потрапила в окістя або кістку; різким рухом вколюють голку та, натискаючи на поршень, вводять лікарський засіб. Після закінчення введення препарату голку швидко виймають, місце ін'єкції знову протирають спиртом та притискають ватним тампоном.

Особа, яка здійснює догляд за хворим, має право отримувати препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів безпосередньо в лікувально-профілактичному закладі або у фармацевтичному (аптечному) закладі *(абзац 3 пункту 30 Порядку)*.

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ РЕЦЕПТІВ

Чи можна виправляти помилки в рецептурних бланках?

Рецепти виписуються чітко і розбірливо чорнилом, кульковою ручкою або комп'ютерним набором з обов'язковим заповненням належної інформації, передбаченої формою бланка рецепта.

Виправлення в рецепті не дозволяється “(п.1 розділу III Правил)». Якщо при заповненні форми рецепта зроблена помилка – необхідно брати новий бланк та виписувати новий рецепт, а зіпсований бланк знищити згідно Інструкції”.

У випадку, якщо медичним працівником був виписаний Рецепт з порушенням правил, керівник зобов'язаний забезпечити своєчасне виписування нового Рецепта для хворого (п.2 розділу I Правил).

Яким чином ведеться облік та зберігання рецептурних бланків форми № 3 (ф-3)?

В лікувальних закладах:

Наказом суб'єкта господарювання призначається особа, яка відповідає за зберігання, облік та видачу рецептурних бланків. Рецептурні бланки ф-3 повинні централізовано зберігатися у замкнених шухлядах або сейфах, їх облік ведеться в спеціальному журналі обліку за формою первинної облікової документації № 129-12/о «Журнал реєстрації спеціальних рецептурних бланків форми № 3 (ф-3) у закладах охорони здоров'я», затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07 серпня 2015 року № 494, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 року за № 1028/27473 (п.2 і п.4 Інструкції).

Сторінки журналу повинні бути пронумеровані, а журнал – прошнурований, завірений підписом керівника закладу охорони здоров'я або завідувача відокремленого структурного підрозділу та печаткою закладу охорони здоров'я (відокремленого структурного підрозділу).

Запас спеціальних рецептурних бланків ф-3 на поточні потреби у суб'єкта господарювання не може бути меншим одномісячної потреби в них (п.6 Інструкції).

Медичні працівники, які виписують лікарські засоби на спеціальних рецептурних бланках ф-3, самостійно відповідають за схоронність цих бланків (п.5 Інструкції).

При звільненні медичного працівника залишки рецептурних бланків повертаються до місця їх отримання (*п.7 Інструкції*).

В аптечних закладах:

Після закінчення кожного кварталу в аптеках на відпущені за рецептами на бланках форми № 3 (ф-3) (у паперовому вигляді) наркотичні (психотропні) лікарські засоби матеріально відповідальними особами повинні складатися реєстри рецептів (ф-3), за якими відпущені наркотичні засоби і психотропні речовини, за формою згідно з додатком 1 до Інструкції, які зберігаються разом з рецептами (ф-3) за відповідний квартал до їх знищення.

Рецепти на відпущені лікарські засоби, виписані на спеціальних рецептурних бланках ф-3, зберігаються в аптеках протягом 5-ти років (не враховуючи поточного року) (*п.15 Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, затвердженого Наказом МОЗ від 19.07.2005 № 360*).

Після закінчення терміну зберігання рецептів (ф-3) вони підлягають знищенню шляхом, що унеможливило їхнє подальше використання, зі складанням акта знищення, за формою згідно з додатком 2 до Інструкції.

Електронні рецепти ф-3, отримані аптекою за допомогою засобів електронного зв'язку, обліковуються у Реєстрі рецептів, який створюється в електронному вигляді та зберігається в інформаційній (інформаційно-телекомунікаційній) системі аптеки п'ять років з можливістю відтворення Реєстру рецептів в паперовому вигляді.

Аптеки можуть складати в електронному вигляді Реєстри рецептів, які включають рецепти ф-3 як у паперовому, так і в електронному вигляді (узагальнені реєстри) на відпущені наркотичні (психотропні) лікарські засоби. Узагальнені реєстри зберігаються в інформаційній (інформаційно-телекомунікаційній) системі аптеки п'ять років з можливістю відтворення таких реєстрів в паперовому вигляді (*п.9 Інструкції*).

Скільки найменувань лікарських засобів можна зазначити в рецепті?

На рецептурних бланках ф-1 дозволяється виписувати не більше трьох найменувань лікарських засобів.

Одне найменування лікарського засобу на рецептурному бланку ф-1 виписується у випадках:

- призначення пільговим категоріям населення на бланку ф-1;

– призначення лікарських засобів, вартість яких підлягає державному відшкодуванню.

При призначенні необхідних лікарських засобів на спеціальному рецептурному бланку ф-3 зазначається одне найменування препарату (п. 10 розділу I Правил).

Лікарі якої спеціальності мають право виписувати препарати на спеціальних рецептурних бланках форми ф-3?

У разі наявності у пацієнта відповідних медичних показань, лікуючий лікар зобов'язаний призначати відповідні препарати шляхом виписування необхідних лікувальних засобів на спеціальному рецептурному бланку форми ф-3.

Рецепти на лікарські засоби, зокрема виписані на спеціальному рецептурному бланку форми ф-3, виписуються лікарями закладів охорони здоров'я незалежно від форм власності та підпорядкування згідно з видами медичної практики, на які було видано ліцензію МОЗ України, та відповідно до лікарських посад (п. 1 розділу I Правил).

У разі потреби застосування таких препаратів більше 10 днів лікар аргументує таку доцільність, про що робиться запис у медичній карті хворого.

Пацієнт має право самостійно обрати місце лікування та лікаря, якому він довіряє. Тому будь-які обмеження щодо можливості виписування рецептів відповідно спеціалізації лікаря відсутні. (Постанова КМУ від 13.05.2013 № 333 «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я, електронне посилання: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF>. Далі – Порядок).

Як часто повинна скликатися комісія з доцільності призначення лікарських засобів, до складу яких входять наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори?

Призначення препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів хворим здійснюється лікуючим лікарем з обов'язковим обґрунтуванням необхідності подальшого застосування таких препаратів, про що робиться запис у медичній карті хворого.

Таким чином, діяльність комісій з доцільності призначення лікарських засобів, до складу яких входять наркотичні засоби, психотропні ре-

човини та прекурсори, взагалі не передбачена. Єдиною вимогою є фіксація даного призначення у первинній медичній документації. *(Порядок)*.

На яких рецептурних бланках виписуються знеболювальні препарати, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори?

Рецепти на лікарські засоби, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини в чистому вигляді або в суміші з індіферентними речовинами виписуються на спеціальних рецептурних бланках форми № 3 (ф-3) *(п. 5 розділу I Правил)*.

Який термін дії рецепта виписаного на рецептурному бланку ф-3?

Рецепти на лікарські засоби, виписані на рецептурних бланках ф-3 дійсні протягом десяти днів з дня виписки *(п. 12 розділу I Правил)*.

Про що має повідомити лікар пацієнта виписуючи рецепт ф-3?

Лікар, який призначає препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів зобов'язаний поінформувати хворого або особу, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням та видати хворому або особі, яка здійснює за ним догляд (членові сім'ї, опікунові або піклувальникові), інформаційний лист встановленої форми *(п.29 Порядку. Інформаційний лист для хворого або особи, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням, затверджений наказом МОЗ України 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473; електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15>).*

Що таке таблетки та як виписуються рецепти на лікарські засоби у таблетованій формі?

Таблетки (лат. *tabuletta*) – тверда лікарська форма, що містить одну або більше діючих речовин, одержана пресуванням певного об'єму часток та призначена для вживання всередину. Найчастіше таблетки застосовують внутрішньо, а у разі іншого шляху застосування таблеток потрібно зазначити у рецепті.

Приклад рецепту на препарати морфіну у таблетках:

Розгорнутий спосіб:

Rp.: Morphini 0,01 g

D. t. d. №. 90 in tab.

S. По 1 таблетці внутрішньо кожні 4 години.

Скорочений спосіб:

Rp.: Tab. Morphini 0,01 g №. 90

D. S. Приймати по 1 таблетці внутрішньо кожні 4 години.

Приклад рецепту на препарати бупренорфіну у таблетках:

Розгорнутий спосіб:

Rp.: Buprenorphini 0,0004 g

D. t. d. № 50 in tab.

S. По 1 таблетці 4 рази в день під язик і утримувати в ротовій порожнині до цілковитого розсмоктування

Скорочений спосіб:

Rp.: Tab. Buprenorphini 0,0004 g № 50

D. S. По 1 таблетці 4 рази в день під язик і утримувати в ротовій порожнині до цілковитого розсмоктування.

Оскільки лікарський засіб може містити різну кількість діючої речовини, а упаковка – різну кількість таблеток, у рецепті слід зазначити саме *ту разову дозу та кількість таблеток в упаковці*, що необхідні саме конкретному пацієнту з урахуванням його клінічного стану та інтенсивності больового синдрому та урахуванням граничнодопустимої для відпуску кількості лікарського засобу на один Рецепт (*п. 9 розділу I Правил*). У разі призначення хворим із затяжними і хронічними захворюваннями, можна виписати на одному рецептурному бланку лікарські засоби в кількості, передбаченій для десятиденного курсу лікування.

При наданні паліативної допомоги пацієнтам, можна виписати – для п'ятнадцятиденного курсу лікування. У такому випадку лікар повинен зробити позначку «Хронічно хворому», завірити її власним підписом і особистою печаткою лікаря.

Що таке капсули та як виписуються рецепти на лікарські засоби у формі капсул?

Капсули (Capsulae, -arum), капсула (capsula, -ae) – це оболонка для дозованих порошків, гранульованих, пастоподібних, напіврідких або рідких лікарських речовин для внутрішнього приймання. Застосування капсул дає змогу уникнути відчуття неприємних властивостей (смак, запах) або подразнювальної дії речовин на слизові оболонки шлунково-кишкового тракту.

Капсули виготовляють із желатину, води і гліцерину та можуть бути твердими, з покриттям, і м'якими, або еластичними, закритими.

Приклад рецепту на препарати трамадолу у вигляді капсул

Rp.: Tramadoli 50 mg

D. t. d. №. 10 in caps.

S. Приймати по 1 капсулі внутрішньо 4 рази на добу.

У рецепті зазначається саме та кількість капсул, що необхідна пацієнту з урахуванням його клінічного стану та інтенсивності больового синдрому та з урахуванням граничнодопустимої для відпуску кількості лікарського засобу на один Рецепт (*п. 9 розділу I Правил*). У разі призначення хворим із затяжними і хронічними захворюваннями, можна виписати на одному рецептурному бланку лікарські засоби в кількості, передбаченій для десятиденного курсу лікування. При наданні паліативної допомоги пацієнтам, можна виписати – для п'ятнадцятиденного курсу лікування. У такому випадку лікар повинен зробити позначку «Хронічно хворому», завірити її власним підписом і особистою печаткою лікаря.

Що таке пластир та як виписуються рецепти на пластирі?

Пластир (emplastrum, -i; plaster, -s; emplastre, -s; emplastro, -s) – лікарська форма у вигляді пластичної маси, що здатна розм'якшуватися при температурі тіла і щільно прилипати до шкіри. Пластири призначені для зовнішнього застосування. Розрізняють пластири, тверді при кімнатній температурі, що розм'якшуються при температурі тіла, та рідкі (шкірні клеї) – рідини, що здатні утворювати на шкірі еластичну плівку.

Приклад рецепту на трансдермальний пластир з фентанілом

Rp.: Emplastri Fentanyl 25mcg/h

D. t. d. № 5

S. Наносити на неподразнену ділянку шкіри кожні 72 години.

У рецепті зазначається саме та кількість пластирів, що необхідна пацієнту з урахуванням його клінічного стану та інтенсивності больового синдрому та з урахуванням граничнодопустимої для відпуску кількості лікарського засобу на один Рецепт (*п. 9 розділу I Правил*). У разі призначення хворим із затяжними і хронічними захворюваннями, можна виписати на одному рецептурному бланку лікарські засоби в кількості, передбаченій для десятиденного курсу лікування. При наданні паліативної допомоги пацієнтам, можна виписати – для п'ятнадцятиденного курсу лікування. У такому випадку лікар повинен зробити позначку «Хронічно хворому», завірити її власним підписом і особистою печаткою лікаря.

Що таке розчини для ін'єкцій та як виписуються рецепти на розчини для ін'єкцій?

Розчини для ін'єкцій (Solutiones pro injectionibus) – це рідка форма для парентерального застосування (під шкіру, в м'яз, у вену тощо). Парентеральне введення лікарської речовини забезпечує швидкий ефект і вищу точність дозування. Парентеральне введення дає змогу використовувати лікарський засіб незалежно від стану хворого (непритомність, отруєння тощо).

Приклад рецепту на препарати морфіну у розчині для ін'єкцій

Rp.: Sol. Morphini 1 % 1 ml

D. t. d. N. 10 in amp.

S. Вводити по 1 мл підшкірно 4 рази на добу.

У рецепті зазначається саме та кількість ампул, що необхідна пацієнту з урахуванням його клінічного стану та інтенсивності больового синдрому та з урахуванням граничнодопустимої для відпуску кількості лікарського засобу на один Рецепт (*п. 9 розділу I Правил*). У разі призначення хворим із затяжними і хронічними захворюваннями, можна виписати на одному рецептурному бланку лікарські засоби в кількості, передбаченій для десятиденного курсу лікування. При наданні паліативної допомоги пацієнтам, можна виписати – для п'ятнадцятиденного курсу лікування. У

такому випадку лікар повинен зробити позначку «Хронічно хворому», завірити її власним підписом і особистою печаткою лікаря.

Які особливості виписування рецептів на лікарський засіб, що виготовляються в умовах аптеки?

Особливості виписування рецептів на лікарські засоби, що виготовляються в умовах аптеки передбачають, що такі рецепти виписують в розгорнутому вигляді (*п. 5 розділу III Правил*).

При цьому назви наркотичних (психотропних) та отруйних лікарських засобів пишуться на початку рецепта, далі – усі інші лікарські засоби (інгредієнти).

При виписуванні наркотичних анальгетиків у дозах, що перевищують вищі одноразові дози, медичний працівник зобов'язаний вказати словами дозу цього лікарського засобу і поставити знак оклику.

Кількість твердих та сипучих лікарських засобів указується у грамах (0,001; 0,01; 0,5; 1,0), рідких – у мілілітрах, грамах, краплях.

За необхідності негайного відпуску хворому ліків у верхній частині Рецепта проставляється позначка “cito” (швидко) або “statim” (негайно).

Яку кількість наркотичних (психотропних) лікарських засобів можна виписати на одному рецептурному бланку ф-3?

В одному рецепті можна виписати наркотичних (психотропних) лікарських засобів у кількості не більше, ніж зазначено у таблиці «Норми відпуску рецептурних лікарських засобів» (*додаток 3 Правил*), крім випадків при наданні паліативної допомоги і допомоги хворим із затяжними і хронічними захворюваннями (*п.9 розділу I Правил*). У разі призначення хворим із затяжними і хронічними захворюваннями, можна виписати на одному рецептурному бланку лікарські засоби в кількості, передбаченій для десятиденного курсу лікування. При наданні паліативної допомоги пацієнтам, можна виписати – для п'ятнадцятиденного курсу лікування. У такому випадку лікар повинен зробити позначку «Хронічно хворому», завірити її власним підписом і особистою печаткою лікаря.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕПАРАТАМИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Відповідно до пункту 22 статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770) підлягає ліцензуванню. Тобто заклад охорони здоров'я, в якому будуть виготовлятися, зберігатися, реалізовуватися (відпускатися), використовуватися, знищуватися (зокрема у вигляді невикористаних решток) препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, для здійснення такої діяльності повинен отримати відповідну ліцензію.

Це означає, що держава встановила єдиний вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання суб'єктом господарювання під час провадження діяльності, яка становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та/або безпеці держави.

Дані вимоги встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2016 р. № 282 і означають, що в закладі охорони здоров'я:

а) чітко визначено місця, де зберігаються препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

б) такі місця відповідають певним будівельним нормам і відповідним чином обладнані;

в) до місць зберігання та препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів мають доступ лише визначені особи з числа штатних працівників;

г) кожна така допущена особа має відповідну кваліфікацію, навички та знання правил поведінки та обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

г) основні функції, завдання та обов'язки, права, відповідальність, кваліфікаційні вимоги та вимоги до освіти кожної особи чітко визначені персональними посадовими інструкціями;

д) препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів чітко обліковуються і зберігаються у визначених місцях у певному обсязі;

е) у місцях зберігання препаратів щокварталу комісійно проводяться інвентаризації наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів зі складенням балансу товарно-матеріальних цінностей;

є) керівник закладу охорони здоров'я слідкує за наявністю запасу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у певному обсязі та подає до органу ліцензування до 31 березня року, що настає за звітним, – звіт про діяльність із зазначенням відповідної кількості наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що виробляються реалізуються чи використовуються, а також про кількість запасів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів станом на 31 грудня звітного року за формами, встановленими Постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 589 “Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов’язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом”.

Для одержання ліцензії керівник закладу охорони здоров'я повинен звернутися із відповідною заявою до органу ліцензування (а саме – Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками) і чітко визначити необхідні види діяльності. Серед видів діяльності, які можуть здійснюватися закладами охорони здоров'я з обігу підконтрольних речовин, є придбання, зберігання, перевезення, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

До заяви про отримання ліцензії додаються такі документи:

1) копія свідоцтва (посвідчення, сертифіката спеціаліста), що підтверджує професійну придатність керівника закладу охорони здоров'я для зайняття діяльністю з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що ліцензується;

2) довідка відповідного державного або комунального закладу охорони здоров'я про відсутність у працівників, які за своїми службовими обов'язками отримують (чи мають) доступ безпосередньо до наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, психічних розладів, пов'язаних зі зловживанням алкогольними напоями, наркотичними засобами чи психотропними речовинами, а також про відсутність серед зазначених працівників осіб, визнаних непридатними до виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), пов'язаних з обігом

наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Перелік осіб, які допущені до роботи з такими препаратами визначаються наказом керівника закладу охорони здоров'я або фізичної особи – підприємця, яка має ліцензію на провадження медичної практики. У разі здійснення перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів слід до даного переліку включити водія, який закріплений за певною службовою машиною;

3) довідка МВС про відсутність у працівників, які за своїми службовими обов'язками отримують (чи мають) доступ безпосередньо до наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, незнятої чи непогашеної в установленому порядку судимості за вчинення середньої тяжкості, тяжкого та особливо тяжкого злочину або за злочин, пов'язаний із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, у тому числі вчинених за межами України;

4) дозвіл Національної поліції на використання об'єктів і приміщень, призначених для провадження діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та їхня відповідність встановленим вимогам.

Вимоги до приміщень, де здійснюється зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, відрізняються залежно від кількості зберігання таких речовин.

Зокрема, **приміщення**, які використовуються для зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів включених до списку №1 таблиці IV переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, у закладах охорони здоров'я та їх відділеннях, у вимірювальних, діагностичних лабораторіях; у фізичних осіб – підприємців, які мають ліцензію на провадження медичної практики (**за умови одночасного щомісячного зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, в яких загальна кількість діючої речовини перевищує 10 грамів**) повинні відповідати таким вимогам:

- окрема кімната в капітальній будівлі, обладнана сейфами або металевими шафами, прикріпленими до підлоги (стіни);
- вхідні двері добре підігнані під дверну коробку, металеві або дерев'яні повнотілі, мають не менше двох врізаних несамозамкальних замків;
- віконні отвори приміщень обладнані металевими ґратами. Допускається використання декоративних ґрат чи жалюзі, які за міцністю не поступаються зазначеним ґратам.

Приміщення має бути обладнане технічними засобами охорони.

Двері блокуються на відкривання і проломлювання. Вікна захищаються сигналізацією на відкривання і руйнування скла. Некапітальні стіни, стелі, місця вводу комунікацій – на проломлювання. Капітальні стіни, вентиляційні коробки – на руйнування та ударну дію із виведенням сигналу «тривога» на пульти централізованого спостереження суб'єкта охоронної діяльності

Приміщення, які використовуються для зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в закладах охорони здоров'я та їх відділеннях, у вимірювальних, діагностичних лабораторіях; у фізичних осіб – підприємців, які мають ліцензію на провадження медичної практики (за умови одночасного щомісячного зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, в яких загальна кількість діючої речовини не перевищує 10 грамів), та (або) які використовуються для зберігання прекурсорів, за умови місячного обсягу запасу цих речовин не більше ніж 15 кілограмів (літрів), повинні відповідати таким вимогам:

- окрема кімната в капітальній будівлі, обладнана сейфами або металевими шафами, прикріпленими до підлоги (стіни);
- входні двері добре підігнані під дверну коробку, металеві або дерев'яні повнотілі, мають не менше двох врізаних несамозамкальних замків;
- віконні отвори приміщень, обладнані металевими ґратами. Допускається використання декоративних ґрат чи жалюзі, які за міцністю не поступаються зазначеним ґратам.

Приміщення, обладнуються засобами автономної сигналізації, що захищають сейфи (металеві шафи), що використовуються для зберігання, з обладнанням місцевими звуковими і світловими сигналізаторами.

Доступ у приміщення, в яких зберігаються наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, мають право лише особи, які безпосередньо допущені до роботи, пов'язаної з обігом цих засобів і речовин. Порядок доступу і перебування в цих приміщеннях повинен бути визначений наказом керівника закладу охорони здоров'я або фізичної особи – підприємця, яка має ліцензію на провадження медичної практики;

5) копія документа, що підтверджує право власності або право користування, або спільного користування на об'єкти, на яких прова-

диться господарська діяльність. У разі спільного використання приміщень двома закладами охорони здоров'я зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів повинно здійснюватися в окремих сейфах (шафах). Спільне використання приміщень підтверджується відповідними договорами;

6) відомості про стан матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання, наявність персоналу із зазначенням його освітнього і кваліфікаційного рівня. У лікувально-профілактичних закладах до роботи допускаються особи, які мають відповідну освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр за спеціальностями “Медицина”, “Медсестринство”, та лікарі, що підтверджується документом про освіту державного зразка. Сторінки відомостей нумеруються, прошиваються, засвідчуються підписом уповноваженої особи та скріплюються печаткою суб'єкта господарювання (за наявності);

7) копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або довіреної особи);

8) опис документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, у двох примірниках.

Орган ліцензування упродовж не більше як 10 днів розглядає надані документи та надає ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Після отримання ліцензії керівник закладу охорони здоров'я повинен забезпечити визначені наказом місця зберігання відповідним обсягом препаратів.

При цьому відповідно норм розрахунку обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у цілому в лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, а також у розрізі його відділень, постів, кабінетів, затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.08.2015 № 494, можливі два варіанти визначення обсягів препаратів:

1. Препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що не застосовувалися у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я раніше. Такі препарати зберігаються у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, відділеннях, на постах та в кабінетах закладу **у перший місяць у довірливих обсягах**, які визначаються керівниками відділень, виходячи з медичної потреби відділення, та затверджуються наказом керівника закладу.

2. Якщо препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів вже застосовувались у закладі охорони здоров'я, його філіях та інших структурних підрозділах, то обсяги зберігання визначаються як кількість споживання таких препаратів **за попередній місяць** з поправкою на збільшення у розмірі 25 %. Такий розрахунок здійснюється за формулою

$$K_m = C_{m-1} + 0,25 \times C_{m-1},$$

де

K_m – обсяг зберігання препарату на наступний місяць;

C_{m-1} – кількість спожитого препарату у попередньому місяці.

При виникненні певних обставин, таких як різке збільшення кількості пацієнтів у цілому, збільшення частки пацієнтів, що потребують лікування препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів тощо, **керівник закладу приймає рішення про збільшення обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що перевищує споживання за попередній місяць більше ніж на 25 %**, яке оформлює відповідним наказом з обґрунтуванням необхідності збільшення.

Відповідно, зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів **у відділеннях, на постах та в кабінетах** лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я здійснюється в обсязі, що становить кількість споживання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладі охорони здоров'я **за попередній тиждень** з поправкою на збільшення у розмірі 25 %.

Розрахунок здійснюється за формулою:

$$K_t = C_{t-1} + 0,25 \times C_{t-1},$$

де

K_t – обсяг зберігання препарату на наступний тиждень;

C_{t-1} – кількість спожитого препарату за попередній тиждень.

Зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів **у хоспісах, паліативних відділеннях та закладах охорони здоров'я, які надають паліативну допомогу**, здійснюється в обсягах, розрахованих на основі даних щодо кількості пацієнтів, які отримують вищезазначені препарати, та кількості препаратів, що їм призначена, з поправкою на збільшення у розмірі 25 %. **Протягом**

місяця цей обсяг може бути переглянутий у випадку збільшення потреби в зазначених препаратах понад розрахований обсяг у зв'язку з надходженням нових пацієнтів або зміною дозування у вже існуючих пацієнтів.

Розрахунок здійснюється за формулою

$$K_m = ((K_1 + K_2 + K_3 + \dots + K_n) \times D) \times 1,25,$$

де

K_m – обсяг зберігання препарату на наступний місяць;

K_1, K_2, K_3, K_n – кількість препарату на день, призначена 1-му, 2-му, 3-му та n пацієнту на момент розрахунку обсягів зберігання;

D – кількість днів у місяці.

Заклад охорони здоров'я первинного рівня залежно від медичних потреб пацієнта може забезпечувати знеболення як шляхом виписування рецептів, так і шляхом обслуговування у денному стаціонарі або створення стаціонару вдома.

Відповідно Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2001 № 72, денний стаціонар та стаціонар вдома організовується в самостійних амбулаторно-поліклінічних закладах та при поліклінічних відділеннях лікувально-профілактичних закладів для надання кваліфікованої медичної допомоги хворим шляхом їхньої госпіталізації на денний час за відсутності показів до постійного лікарського нагляду (денний стаціонар), або в домашніх умовах хворим, яким показано стаціонарне лікування, за відсутності необхідності госпіталізації.

Керівництво денним стаціонаром та стаціонаром вдома здійснює завідувач відділенням денного стаціонару або завідувач лікувальним відділенням, у складі якого організовано денний стаціонар, у дільничній лікарні або амбулаторії – головний лікар лікувально-профілактичного закладу.

Медикаментозне забезпечення здійснюється за рахунок асигнувань лікувально-профілактичного закладу, в якому функціонує денний стаціонар, а також за рахунок установ, підприємств, організацій та інших надходжень.

Відбір хворих для госпіталізації в денний стаціонар або для створення стаціонару вдома здійснюють завідувачі лікувальними відділеннями амбулаторно-поліклінічних закладів за поданням дільничних терапевтів, дільничних педіатрів, лікарів загальної практики сімейних

лікарів, інших фахівців лікувально-профілактичного закладу, на базі якого він функціонує.

Допущеною до обігу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів особою ведеться «Журнал обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я для виконання призначень лікаря в стаціонарних умовах» (форма № 129-9/о).

Допущена до обігу препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів особа з числа працівників (за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки молодший спеціаліст) при виконанні призначень лікаря ставить відповідні позначки у лист виконання призначень.

При виписці хворого з денного стаціонару або стаціонару вдома заповнюється виписка, яка передається лікарю, який направив хворого на лікування.

У разі загострення перебігу захворювання під час перебування хворого у денному стаціонарі він госпіталізується у профільне відділення лікарняного закладу.

Пацієнти, яким створено стаціонар вдома, можуть забезпечуватись препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів безпосередньо через лікувально-профілактичний заклад, у якому організовано стаціонар. При цьому відповідно вимог Постанови Кабінету Міністрів України постановою від 13 травня 2013 р. № 333, для забезпечення зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів керівником закладу охорони здоров'я призначається відповідальна особа з числа працівників закладу, на яку покладаються функції зі зберігання, ведення обліку, знищення, а також з доставки препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів хворому.

Хворі, які отримують лікування в умовах створеного стаціонару вдома, забезпечуються препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів лікувально-профілактичним закладом в обсягах, що не перевищують десятиденної потреби, а під час надання паліативної та хоспісної допомоги – що не перевищують п'ятнадцятиденної потреби.

Для отримання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з метою використання в умовах створеного стаціонару вдома хворий самостійно або особа, яка здійснює за ним догляд

(член сім'ї, опікун або піклувальник), подає заяву на ім'я керівника лікувально-профілактичного закладу. Після позначки керівника закладу про погодження дана заява додається до медичної карти хворого.

Лікар, який призначає препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів для лікування в умовах створеного стаціонару вдома, зобов'язаний поінформувати хворого або особу, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поведінки з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням та видавати хворому або особі, яка здійснює за ним догляд (членові сім'ї, опікунові або піклувальникові), інформаційний лист, про що робиться запис у медичній карті хворого.

Відповідальна особа згідно з призначенням лікаря в умовах створеного стаціонару вдома отримує препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у лікувально-профілактичному закладі, про що робить запис у журналі обліку, доставляє дані препарати за місцем створеного стаціонару вдома та передає хворому або особі, яка здійснює за ним догляд (членові сім'ї, опікунові або піклувальникові), про що відповідальна особа робить запис у журналі обліку.

Відповідальна особа залишає листок призначень, в якому хворий самостійно або особа, яка здійснює за ним догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник), робить відповідні записи про використання отриманих препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Заповнений листок призначень відповідальна особа додає до карти хворого.

Хворий чи особа, яка здійснює за ним догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник), має право особисто отримувати препарати наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів безпосередньо в лікувально-профілактичному закладі або у фармацевтичному (аптечному) закладі.

Лікувально-профілактичні заклади, що забезпечують препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів хворих, яким створено стаціонар вдома, за письмовою заявою приймають невикористані залишки препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – невикористані залишки препаратів) від члена сім'ї, опікуна або піклувальника. Приймаються невикористані залишки виключно тих препаратів, які були видані таким лікувально-профілактичним закладом.

Подальше використання, реалізація (відпуск) невикористаних залишків препаратів суворо заборонено.

Наказом головного лікаря закладу охорони здоров'я чітко визначається та особа, з числа допущених, яка буде приймати заяви та невикористані залишки (це може бути лікар, який здійснював призначення, або відповідальна особа, яка доставляла препарати хворому). Особа, яка прийняла заяву разом з невикористаними залишками препаратів, передає їх відповідальній особі для внесення необхідної інформації до журналу обліку повернутих із створених стаціонарів вдома наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Періодичність проведення процедури знищення невикористаних залишків визначається рішенням керівника закладу.

Після розгляду заяви керівником лікувально-профілактичного закладу невикористані залишки препаратів знищуються комісійно, але без залучення представника територіального органу Національної поліції.

Якщо невикористані залишки препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів є розчином, суспензією або сиропом, вони знищуються методом розведення водою та зливом до комунального колектору.

Якщо невикористані залишки препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів є таблетками, капсулами, гранулами, порошком для ін'єкцій, кремом, лосьйоном, гелем, супозиторієм, лініментом, маззю, пастою – такі залишки знищуються методами інкапсуляції, інертизації або високотемпературного спалення.

Знищення лікарських засобів, які містять наркотичні засоби, у формі трансдермальних пластирів здійснюється методом спалення.

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕПАРАТАМИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ

В яких обсягах зберігаються препарати, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини в лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я?

Препарати, у складі яких містяться наркотичні засоби, психотропні речовини у лікувально-профілактичних закладах, їхніх філіях та інших структурних підрозділах зберігаються в обсягах, що не перевищують місячної потреби закладу в них (п.22 Порядку).

В яких обсягах зберігаються препарати, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини у відділеннях, на постах та в кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я?

Зберігання препаратів, у складі яких містяться наркотичні засоби, психотропні речовини у відділеннях, на постах та в кабінетах лікувально-профілактичних закладів здійснюється в обсягах, що не перевищують семиденної потреби в них (п.23 Порядку).

Як розрахувати необхідні обсяги зберігання препаратів, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини в лікувально-профілактичному закладі?

Розрахунки норм зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюються в обсязі, що становить кількість споживання таких препаратів за попередній місяць з поправкою на збільшення у розмірі 25 % (пункт 1 Норм розрахунку обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у цілому в лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, а також у розрізі його відділень, постів, кабінетів, затверджених наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473; електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n154>).

При виникненні певних обставин, таких як різке збільшення кількості пацієнтів у цілому, збільшення частки пацієнтів, що потребують лікування препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин тощо, керівник закладу приймає рішення про збільшення обсягів зберігання таких препаратів, що перевищує споживання за попередній місяць більше ніж на 25 %, яке оформлює відповідним наказом з обґрунтуванням необхідності збільшення (абзац 5 пункту 2 Норм розрахунку).

Як розрахувати необхідні обсяги зберігання препаратів, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини у відділеннях, на постах та в кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я?

Розрахунки норм зберігання препаратів здійснюється в обсязі, що становить кількість споживання препаратів у закладі охорони здоров'я за попередній тиждень з поправкою на збільшення у розмірі 25 % (абзац 2 пункту 2 Норм розрахунку).

При виникненні певних обставин, таких як різке збільшення кількості пацієнтів в цілому, збільшення частки пацієнтів, що потребують лікування препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин тощо, керівник закладу приймає рішення про збільшення обсягів зберігання таких препаратів, що перевищує споживання за попередній місяць більше ніж на 25 %, яке оформлює відповідним наказом з обґрунтуванням необхідності збільшення (абзац 5 пункту 2 Норм розрахунку обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у цілому в лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, а також у розрізі його відділень, постів, кабінетів, затверджених Наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473: електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n154>).

Як розрахувати обсяги збереження препаратів, що раніше не застосовувалися?

Препарати, які не застосовувалися раніше, зберігаються у лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я, відділеннях, на постах та в кабінетах закладів перший місяць у довільних обсягах, які визначаються керівниками відділень, виходячи з медичної потреби відділення, та затверджуються наказом керівника закладу (абзац 4 пункту 2 Норм розрахунку обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у цілому в лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, а також у розрізі його відділень, постів, кабінетів, затверджених Наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473: електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n154>).

Як розрахувати необхідні обсяги зберігання препаратів, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини у хоспісах, паліативних відділеннях та закладах охорони здоров'я, які надають паліативну допомогу?

Норми розрахунку зберігання препаратів здійснюється в обсягах, розрахованих на основі даних щодо кількості пацієнтів, які отримують вищезазначені препарати, та кількості препаратів, що їм призначена, з поправкою на збільшення у розмірі 25 %. Протягом місяця цей обсяг може бути переглянутий у разі збільшення потреби в зазначених препаратах понад розрахований обсяг у зв'язку з надходженням нових пацієнтів або зміною дозування у вже існуючих пацієнтів (*пункт 3 Норми розрахунку обсягів зберігання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у цілому в лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, а також у розрізі його відділень, постів, кабінетів, затверджених наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473: електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n154>*).

Чи потрібно відповідальній особі закладу охорони здоров'я кожного разу при прийманні лікарських засобів, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини, складати Акт приймання?

Складання Акту приймання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів кожного разу при прийомі лікарські засоби законодавчо не передбачено. У разі коли під час приймання препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладі охорони здоров'я встановлюються факти, зокрема нестачі таких препаратів, порушення цілісності упаковки, невідповідності кількості місць, зазначених у супровідному документі, утворена керівником закладу охорони здоров'я комісія оформляє Акт приймання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у трьох примірниках, які засвідчуються підписами її членів, що скріплюються печаткою закладу охорони здоров'я. Один примірник акту залишається у відповідальній особі, другий надсилається постачальнику (продавцю) разом з прибутковим документом, третій – передається в бухгалтерію закладу охорони здоров'я (*абзац 2 пункту 6 Порядку*).

Журнал обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у відділеннях і кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я та Інструкція щодо його заповнення, затверджений наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбан-

ня, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.08.2015 р. за № 1028/27473. *(Порядок придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.2013 р. № 333 «Про затвердження порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF>; електронне посилання наказу МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.08.2015 р. за № 1028/27473: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15>).*

Чи можливе використання знеболювальних препаратів, які містять наркотичні засоби, за межами закладу охорони здоров'я?

Так, використання таких препаратів може здійснюватись за місцем перебування пацієнта. Хворі, які отримують лікування в амбулаторних умовах, зокрема в умовах створеного стаціонару вдома, забезпечуються необхідними препаратами лікувально-профілактичним закладом або на основі виписаного лікуючим лікарем рецепта, отримують лікарський засіб у фармацевтичних (аптечних) закладах (*п.27 Порядку*).

В яких обсягах забезпечують хворого препаратами в умовах створеного стаціонару вдома?

Хворі забезпечуються необхідними препаратами в обсягах, що не перевищують десятиденної потреби, а під час надання паліативної допомоги – що не перевищують п'ятнадцятиденної потреби (*п.27 Порядку*).

Що необхідно зробити хворому щоб отримати препарати для використання їх в умовах стаціонару вдома?

Для отримання необхідних препаратів, які містять наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори хворий самостійно або особа, яка здійснює за ним догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник), подає заяву на ім'я керівника лікувально-профілактичного закладу. Керівник закладу робить позначку про погодження, після чого заява подається до медичної карти амбулаторного хворого (*п.28 Порядку*).

Зразок заяви, яка подається до лікувально-профілактичного закладу для отримання препаратів з метою використання їх в умовах стаціонару вдома.

Головному лікарю _____
від громадянина _____

ЗЯВА
про отримання наркотичних засобів, психотропних речовин
та/або прекурсорів і виконання призначень лікаря

Я, _____,
паспорт, серія _____ № _____, виданий _____
_____ р., прошу дозволу на отримання наркотичних
засобів, психотропних речовин та/або прекурсорів _____
і виконання призначень лікаря для хворого _____,
паспорт,
_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

серія _____ № _____, виданий _____
_____ р., медична карта амбулаторного хворого
№ _____.

З технікою проведення внутрішньо-м'язових та підшкірних ін'єкцій ознайомлений.

Про кримінальну відповідальність згідно зі статтями 305-320 Кримінального кодексу України за порушення правил зберігання, використання та у разі необхідності знищення наркотичних засобів, психотропних речовин та/або прекурсорів повідомлений.

Не заперечую,

хворий _____ р.
_____ (прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

Особа, яка буде здійснювати догляд (член сім'ї або опікун, або піклувальник) _____ р.
_____ (прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

Особу хворого та особу, яка буде здійснювати догляд, підтверджую.

Здійснення догляду, отримання наркотичних засобів, психотропних речовин та/або прекурсорів і виконання призначень лікаря дозволяю.

Головний лікар _____ р.
_____ (прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

(додаток 3 до Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.2013 р. № 333 « Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», електронне посилання: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF#n83>).

Як може організовуватись доставка препаратів, які містять наркотичні засоби до місця створення стаціонару вдома?

Відповідно до призначення лікаря, в умовах створеного стаціонару, відповідальна особа отримує необхідні препарати у лікувально-профілактичному закладі, про що робить запис у журналі обліку.

Препарати доставляються відповідальною особою за місцем створеного стаціонару вдома та передаються хворому або особі, яка здійснює за ним догляд (членові сім'ї, опікунові або піклувальникові), про що відповідальна особа робить запис у журналі обліку.

Відповідальна особа залишає листок призначень, в якому хворий самостійно або особа, яка здійснює за ним догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник), робить відповідні записи про використання отриманих препаратів. Потім заповнений листок призначень відповідальна особа додає до амбулаторної карти хворого (*п.30 Порядку*)

Хто має право отримувати наркотичні засоби за рецептом лікаря?

Отримувати в лікувально-профілактичному закладі або у фармацевтичному (аптечному) закладі наркотичні засоби, відповідно до виписаного рецепта лікаря, має право особисто хворий чи особа, яка здійснює за ним догляд (член сім'ї, опікун або піклувальник) (*абзац 3 пункту 30 Порядку*) (*Порядок придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.2013 р. № 333 «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2013-%D0%BF>*).

Що необхідно робити у разі виникнення невикористаних залишків препарату, що були отримані у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я?

Члену сім'ї, опікуну або піклувальнику разом із залишками невикористаних препаратів, які були отримані із закладу охорони здоров'я, необхідно надати до лікувально-профілактичного закладу заяву (*п.33 Порядку*).

Головному лікарю _____
від громадянина _____

ЗАЯВА
про повернення невикористаних залишків наркотичних засобів,
психотропних речовин та/або прекурсорів

Я, _____,
паспорт, серія _____ № _____, виданий _____
_____ р., прошу прийняти невикористані залишки нар-
котичних засобів, психотропних речовин та/або прекурсорів _____

у кількості _____

(кількість ампул, таблеток або інших лікарських форм зазначається словами)

Зазначені наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори були
отримані _____ в _____

_____ (повне найменування закладу охорони здоров'я)
на виконання призначень лікаря для хворого _____,
_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

паспорт, серія _____ № _____, виданий _____
_____ р., медична карта амбулаторного хворого
№ _____
20__ р. _____

(підпис)

(прізвище, ім'я та по батькові)

(додаток 4 до Порядку).

Заяви та невикористані залишки препаратів приймаються лікарем (фельдшером), який здійснював призначення, або відповідальною особою, яка доставляла їх хворому або особою, яка виконує їх обов'язки під час повернення лікарських засобів, згідно з відповідним наказом керівника закладу охорони здоров'я (п.35 Порядку).

Хто несе відповідальність, якщо родичі померлого пацієнта, що забезпечувався опіоїдними анальгетиками за рахунок закладу охорони здоров'я, не повернули залишки препаратів на знищення?

З моменту, коли особа, що здійснює догляд за пацієнтом, добровільно підписала відповідну заяву на ім'я керівника закладу охорони здоров'я, і дана заява була долучена до первинної медичної документації пацієнта,

несе цілковиту відповідальність. Ця відповідальність наголошена в інформаційному листку для хворого або особи, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням.

У листку чітко прописано необхідність повернення препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що були отримані у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я, лікарю, який здійснював призначення, або відповідальній особі, яка доставляла їх хворому. Невиконання цього зобов'язання є відповідальністю особи, що здійснювала догляд, а не лікаря. *(Порядок). (Інформаційний лист для хворого або особи, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їхнього використання не за медичним призначенням, затверджений наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473: електронне посилання: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n116>).*

Що робити лікувально-профілактичному закладу з повернутими невикористаними залишками препаратів?

Особа, яка прийняла заяву разом з невикористаними залишками препаратів, передає їх відповідальній особі для внесення необхідної інформації до журналу обліку повернутих із створених стаціонарів вдома наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, за формою затвердженою МОЗ України *(п.36 Порядку)*.

Після розгляду заяви керівником лікувально-профілактичного закладу невикористані залишки препаратів знищуються в установленому законодавством порядку *(п.37 Порядку)*.

Подальше використання, реалізація (відпуск) невикористаних залишків препаратів забороняється *(п.38 Порядку)*.

Що робити з невикористаними залишками препаратів, що були отримані за рецептом у фармацевтичних (аптечних) закладах охорони здоров'я?

Члену сім'ї, опікуну або піклувальнику необхідно самостійно забезпечити їх знищення без повідомлення до будь-яких закладів охорони

здоров'я або правоохоронних органів (абзац 6 розділу I Інформаційного листа для хворого або особи, яка здійснює за ним догляд (члена сім'ї, опікуна або піклувальника), про правила поводження з препаратами наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, недопущення їх використання не за медичним призначенням» затвердженого Наказом МОЗ України від 07.08.2015 № 494 «Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 серпня 2015 р. за № 1028/27473 електронне посилання: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1028-15#n116>).

Як обліковуються та знищуються порожні ампули, в яких знаходилися препарати з вмістом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів?

Чинне законодавство не передбачає повернення використаних ампул, де зберігалися препарати наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Державний контроль встановлено за певними речовинами, а не за видом пакування, в якому знаходиться така речовина. Крім того, пакування не є предметом немедичного використання. Тому в Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 129-6/о «Журнал обліку препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у відділеннях і кабінетах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я» визначено, що порожні ампули, блістери з під використаних препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів не потребують додаткового кількісного обліку та окремої процедури знищення.

Зразок оформлення рецепту на препарати морфіну у таблетках

ФОРМА спеціального рецептурного бланка № 3 (ф-3) для виписування наркотичних та психотропних лікарських засобів

Найменування закладу охорони здоров'я або прізвище, ім'я, по батькові ФОП

КНП «ЦМТЕД №1 Дніпровського району м. Києва»

Місцезнаходження закладу охорони здоров'я або ФОП* м. Київ,

вул. Дарницька 5

Код за ЄДРПОУ / Реєстраційний номер облікової картки платника податків**

12312312

Реквізити ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики
або рішення органу ліцензування про видачу ліцензії на провадження
господарської діяльності з медичної практики

АВ 789101 від 01.03.2015

Медична документація ф-3

РЕЦЕПТ

Серія AA № 123456 « 01 » лютого 20 19 року

Прізвище, ініціали та вік хворого

Іванов М.І., 54 р.

Номер карти амбулаторного чи стаціонарного хворого 173

Прізвище та ініціали лікаря Петрова К.М.

I Rp: Таб. Морфіні 10 мг №20

I В.С. Внутрішньо по 1 таблетці кожні чотири години

I

Місце для позначки

Підпис лікаря

Особиста печатка лікаря

Рецепт дійсний протягом 10 днів

Рецепт залишається в аптеці

Примітка. Серія та номер бланка зазначаються друкарським способом.

* Місце проживання (місце провадження діяльності) ФОП.

** Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті, зазначаються серія (за наявності) та номер паспорта.

Зразок оформлення рецепту на препарати морфіну у таблетках
для паліативного пацієнта

ФОРМА
спеціального рецептурного бланка № 3 (ф-3) для виписування
наркотичних та психотропних лікарських засобів

Найменування закладу охорони здоров'я або прізвище, ім'я, по батькові ФОП

КНП «ЦМТЕД №1 Дніпровського району м. Києва»

Місцезнаходження закладу охорони здоров'я або ФОП* м. Київ,

вул. Дарницька 5

Код за ЄДРПОУ / Реєстраційний номер облікової картки платника податків**

12312312

Результати ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики
або рішення органу ліцензування про видачу ліцензії на провадження
господарської діяльності з медичної практики

AB 789101 від 01.03.2015

Медична документація ф-3

РЕЦЕПТ

Серія AA № 123456 « 01 » лютого 20 19 року

Прізвище, ініціали та вік хворого

Іванов М.І., 54 р.

Номер карти амбулаторного чи стаціонарного хворого 123

Прізвище та ініціали лікаря Петрова К.М.

І Пр: Таб. Морфіні 10 мг № 270

І Д.в. Внутрішньо по 3 таблетки кожні 4 години
І

Місце для позначки Хронічно хворому

Підпис лікаря

Особиста печатка лікаря

ЛІКАР

ЛІКАР

Рецепт дійсний протягом 10 днів

Рецепт залишається в аптеці

Примітка. Серія та номер бланка зазначаються друкарським способом.

* Місце провадження (місце провадження діяльності) ФОП.

** Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті, зазначаються серія (за наявності) та номер паспорта.

АНДРІЙШИН Людмила-Оксана Іванівна
БРАЦІОНЬ Олександра Петрівна
ДАЦЮК Наталія Олегівна
ДЖУМАК Андрій Вікторови
КОВАЛЬ Олена Володимирівна
КОНОШЕВИЧ Людмила Володимирівна
МЕЛЬНИЧУК Василь Миколайович
СТАСЮК Ігор Євгенович
ТОЛКАЧОВА Яніна Антонівна
ШАПОВАЛ-ДЕЙНЕГА Ксенія Юрійвна

ПРАКТИЧНИЙ ПОРАДНИК:
забезпечення пацієнтів лікарськими препаратами, що містять
наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори

Під загальною редакцією:
О.В. Коваль, Н.О. Дацюк

Формат 60х84/16. Ум.-друк. арк. 3,21. Наклад 1000. Зам. № 017-19.

Видавець “Видавництво КІМ”

Свідцтво про внесення до державного реєстру суб’єктів видавничої справи серії ДК № 2888 від 3.07.2007 р.
Виготівник “Купріянова О.О.”

Свідцтво про внесення до державного реєстру суб’єктів видавничої справи серії ДК № 315 від 24.01.2001 р.
03680, м. Київ, вул. Кржижанівського, 3, ОКТЬ – корп. 5, оф. 140. Тел.: (044) 221-41-05.